

Andželko Domazet
KAKO SLAVITI LITURGIJU?

Dubina liturgije i njezin najuzvišeniji sadržaj jest Kristova nazočnost i njegovo djelovanje koje se u njoj ostvaruje. Krist nije međutim, kako nam to kaže Konstitucija o svetoj liturgiji, nazočan samo 'pod euharistijskim prilikama', nego je prisutan svojom moći u sakramentima, pa kad tko krsti, sam Krist krsti; prisutan je u svojoj riječi, jer on govori kad se u Crkvi čita Sveto pismo; prisutan je napokon kad Crkva moli i psalmira. U njoj se pomoću vidljivih znakova označuje i izvršuje čovjekovo posvećenje (usp. SC 7).

U liturgiji se ontološka prisutnost Krista izražava u obliku riječi, pjesama, znakova i drugih liturgijskih čina koji se uvijek obraćaju čitavom čovjeku jer se stvarnost vjere u liturgiji prima svim osjetilima (oči, uši, ruke, itd.).

Kako bi liturgija postala uistinu duhovno iskustvo i mjesto zajedničkog slavljenja snage vjere, želimo sada podsjetiti na neke bitne elemente svakog liturgijskog okupljanja:

1. LITURGIJA TREBA TIJELO

U kršćanskoj duhovnosti dogodio se obrat u pogledu shvaćanja odnosa između tijela i duha. Dok se u prijašnjim vremenima tijelo smatralo zaprekom za aktivnost duha, danas se tijelo i duh vide kao cjelina. I tijelo pripada čovjeku, ništa manje nego duh, i moraju se zajedno posvetiti, a to se događa u liturgiji. Naša tijela govore. Ljudi su tekst na kojima se može mnogo toga otčitati. Zato se govori o važnosti neverbalne komunikacije. Tijelo može biti važan izvor iskustva za život vjere.

U liturgiji se stoga ne može netjelesno sudjelovati. Liturgijsko slavlje je puno pokreta tijela. Mi stojimo, sjedimo, klečimo. Okrećemo se jedni drugima dok pružamo znak mira. Da bi primili sv. Pričest napuštamo naša mjesta i idemo prema oltaru. Molitvena držanja svećenika također su izmjenjena tjelesnih pokreta. Pokreti tijela za vrijeme liturgijskog slavlja uvijek su i škola ljubavi prema vlastitom tijelu. Oni nam posvjjećuju činjenicu da smo tijelo skupa s drugim tijelima, u svojoj životnosti, ali i u svojoj lomljivosti (krhkosti).

2. LITURGIJA TREBA ZAJEDNICU

Liturgija je mjesto okupljanja vjernika. Nju oblikuju svi sudionici koji aktivno sudjeluju u bogoslužju. Zajedničko pjevanje, zajednička molitva, zajednički pokreti, zajedničko hodanje, to su bitni elementi svakog liturgijskog okupljanja.

Stoga se od sudionika liturgijskog slavlja traži spremnost da znaju izići iz svoga uobičajenog načina razmišljanja i uhodanih životnih navika kako bi se mogli za vrijeme liturgijskog slavlja povezati i priključiti drugačijem misaonom i iskustvenom svijetu.¹ Tako se može dogoditi da u liturgiji molimo za sveopće potrebe, za ono što nas možda u tom trenutku neposredno ne tiče ili da sudjelujemo u obredima koji ne odgovaraju našim trenutnim nutarnjim raspoloženjima i potrebama.

Sve to predstavlja zahtjev koji jasno pokazuje kako liturgija slijedi svoje vlastite zakone i kako traži nešto bitno od sudionika: da se pojedinac zna uključiti u cjelinu, ali tako da uvijek ostane ono što jest, to jest samostalna osoba.² U liturgiji čovjek traži zajedništvo koje neće biti gubitak ili poništenje samoga sebe, usklađenost sa zajedničkim pjevanjem i molitvom, a u isto vrijeme prostor i mogućnost da može i osobno stupiti pred Boga. Tamo gdje se to događa, gdje se posreduje i može iskusiti takav odnos pojedinca prema zajednici i zajednice prema pojedincu i prema Bogu, tu se ostvaruje bitni vid svake liturgije a taj je da se smisao vjere iskustveno doživi.

¹ Usp. R. Guardini, *Vom Geist der Liturgie*, Mainz-Paderbon 1997., str. 34.

² Usp. *Isto*, str. 37.

3. LITURGIJA TREBA SIMBOLE

Ljudi trebaju geste i simbolične radnje koje im pomažu dublje razumijeti i osmisliti vlastita životna iskustva, životne krize i promjene. U kršćanskoj liturgiji obredi i simbolične radnje izražavaju ono u što zajednica vjernika vjeruje, čemu se nada i iz čega crpi snagu. Tako shvaćene simbolične radnje stoga ne mogu nikada biti shvaćene kao nekakav ukras koji bi trebao tek obogatiti bogoslužje i učiniti ga zanimljivijim.

Simboli i obredi "govore". Oni pomažu ljudima rasti unutar reda zajednice kako bi mogli osjetiti sigurnost vjere. U isto vrijeme mogu nam pomoći prekoračiti određene granice, ponuditi predokus spašenosti, očuvati živom nadu, tješiti i ohrabrivati. Simboli zato ukazuju na spas i iskustveno ga približuju. Oni daju svakoj izgovorenoj riječi osjetilnu dimenziju. Boje, slike, predmeti nam na simboličan način, posve drugačiji od riječi, približuju duboka otajstva vjere. Simboli potvrđuju duboko značenje riječi: "Vidite i kušajte!"

U redovitim nedjeljnim bogoslužjima mogu se uvoditi novi simboli, ali uzimajući uvijek u obzir okolnosti dotične zajednice. To naravno zahtijeva više truda i stvaralaštva. Da bi se simbolične radnje na novi način oživile i približile vjernicima, hoće se dosta odvažnosti. Možda je razborito stoga u početku uvoditi i uvježbavati nove simbolične radnje unutar manjih skupina, prije negoli se za to odvažimo u velikoj zajednici. Ostaje pak uvijek činjenica da jezik simbola blagotvorno djeluje na sudionike bogoslužja.

4. LITURGIJA TREBA RAZUMLJIV JEZIK

Liturgijski govor je nabijen, teološki zgusnut i odatle za mnoge slušatelje često teško razumljiv. Kao i u drugim disciplinama, u liturgiji postoje stručni izričaji, neki vlastiti kod. Ustaljeni i svečani molitveni obrasci u liturgiji osiguravaju kontinuitet i povezanost s počecima Crkve, te omogućuju zajedničko slavljenje.

Ali ne radi se u području liturgije samo o tome *što* se kaže, nego i o tome *kako* se nešto kaže. Katkada se ima dojam da onaj koji čita molitvene obrasce sam nije uvjeren kako to itko razumije pa ih onda čita brzo, rastreseno, nerazumljivo. Polagano, pažljivo

čitanje i izgovaranje manje poznatih pojmova i riječi mogu ipak pomoći da tekst bude jasniji, razumljiviji i slušaniji.

Uz dužno poštivanje kontinuiteta s tradicijom, liturgijski molitveni obrasci trebaju jasno uvažavati konkretne potrebe i probleme današnjih ljudi. U kontekstu *njihova* svijeta mora se pokazati oslobađajuća i oživljujuća snaga riječi Božje. U liturgijskom slavlju riječ je uvijek o svakodnevnom životu. Svakodnevica je kamen kušnje za svaku izgovorenu riječ. To treba osobito doći do izražaja u molitvi vjernika tako da se osim općih nakana, moli ili zahvaljuje izričito za ono što se događa u dotičnoj zajednici. Tako liturgija postaje mjesto gdje se suočavamo sa životom kakav jest, u svojim granicama i proturječnostima.

Navještaj vjere mora se izložiti stvarnoj situaciji sudionika slavlja. Zato predvoditelj bogoslužja treba paziti da izgovara riječi iza kojih on osobno stoji i ono što vjerujemo i čemu se nadamo. Na taj način sudionici bogoslužja mogu osjetiti što te riječi znače za njihov svakodnevni život.

5. LITURGIJA JE SLAVLJE

Slavlja, svečanosti, blagdani spadaju u životni ritam ljudi. Koliko god život bio proturječan, mukotrpan i nesiguran, ljudi imaju potrebu za slavljem. Slavlja su važna zato što ona na neko vrijeme 'dokidaju' uhodanost svakodnevnog života.

Liturgija je jedan oblik svečanosti u kojem se slavi život, obnavlja nada, kuša spas. Glazba, pjevanje, nedjeljna odjeća upotpunjuju elemente slavlja. Liturgija je predokus punine života. Ona je anticipacija onoga u što vjerujemo, predujam onog svijeta koji oblikuje pravednost i jednakost a koji danas još nije ostvaren. Ta činjenica omogućuje obnoviti nade, sabrati snage i napuniti se novim energijama za probleme svakodnevnice. Liturgija je trenutak u kojem se možemo nježno predati našim snovima i nadama kako naše srce ne bi obuzela neutješenaost i oćajanje.

Ako je život stiješnjen unutar krutih struktura svakodnevne uhodanosti, tada on vene i suši se. Ako pak posve izgubi strogost reda i nužnu disciplinu, tada se pretvara u estetiziranje. Zato obje strane života pripadaju jedna drugoj: „Svrha i smisao, težnja i rast, rad i proizvodnja, red i stvaranje.“³

³ Isto, str. 60.

Liturgija je slavlje pred Bogom i s Bogom. Ona je gratuitno događanje. Zato zadaća odgoja za liturgiju postoji također u tome “da duša uči ne vidjeti posvuda korisne svrhe, da ne bude previše svjesna svrhovitosti, da hoće biti previše pametna i ‘odrasla’, nego da namjerava jednostavno živjeti. Ona mora barem u molitvi naučiti napustiti užurbanu aktivnost i misao koja je isključivo gonjena svrhom; mora naučiti za Boga rasipno se ophoditi s vremenom, raspolagati riječima i mislima i gestama za svetu igru, a da pritom odmah ne pita: čemu i zašto? Ne uvijek nešto činiti, postići nešto korisnoga, nego naučiti pred Bogom u slobodi i ljepoti i svetoj vedrini igrati igru liturgije koju je Bog zamislio.”⁴

Takva liturgija osvježava i ohrabruje, jača i hrani. Ona stvara posred života mjesta rasipnosti i slavlja na kojima je prisutan Krist.

⁴ Isto, str. 67.